

Lohengrin

Richard Wagner 1813-1883.

Libretto af Richard Wagner.

Romantisk opera i 3 akter - Sunget på tysk.

Optagelse fra Semper Oper i Dresden, februar 2015.

Uropført: Weimar, 28. august 1850, dirigeret af Franz Liszt.

Det Kgl. Teater 30. april 1870.

Varighed: 3t.35m.

Dirigent: Christian Thielemann

Instruktør: Angela Brandt,
efter Christine Mielitz produktion fra 1983.

Orkester: Staatskapelle Dresden

Kor: Sächsischer Staatsopernchor Dresden

Heinrich der Vogler: Georg Zeppenfeld (bas)

Lohengrin: Piotr Beczala (tenor/heltetenor)

Elsa von Brabant: Anna Netrebko (sopran)

Friedrich von Telramund: Tomasz Konieczny (baryton)

Ortrud: Evelyn Herlitzius (sopran)

Kongens herold: Derek Welton (baryton)

Det er historien om gralsridderen Lohengrin, der fra borgen Monsalvat stiger ned (*) for at redde den unge hertuginde Elsa fra en falsk anklage. Skal han kæmpe for hende, må hun love aldrig at spørge ham om, hvad han hedder eller hvor han kommer fra.

En af de helt store operabegivenheder i 2015 var Lohengrin på Semper operaen med Anna Netrebko og Piotr Beczala, begge debuterende i Wagnerroller. - Dirigeret af Christian Thielemann blev forestillingen mødt med stående ovationer fra publikum og en lige så stor anerkendelse fra kritikerne: "Ren lyksalighed! Aldrig endt applaus!" Anna Netrebkos debut som Elsa var en af de store forventede musikalske begivenheder: "Sopranen sang en frodig, modent lydende Elsa med ubestridelige bel canto skygger, helt hjemme i Wagners romantiske univers." Om Piotr Beczala: "Denne var næsten perfekt i titelrollen." Også de øvrige medvirkende var fremragende.

Dette er en genoplivelse af den tidløse produktion af Christine Mielitz (1983), der fortæller historien om det onde par Ortrud og Telramund, der ønsker at udnytte magten i Brabant og forsøger at ødelægge Elsa, arvingen til tronen efter sin forsvundne bror Gottfried, med psykologisk dybde, tidløs indstilling og fantastiske kostumer: *"Denne anmelderroste produktion fortsætter med at stråle klart"*, New York Times.

Med den store succes Wagner havde med sin *Rienzi* (der tilhører den "store opera"), kunne han have fortsat ad den vej og fået fortsat succes, men sikkert også været mere eller mindre glemt eller sjældent opført i dag. Med *Den flyvende hollænder* tog han det første skridt i en ny retning, der markerer indledningen på Wagners modne værker der skulle ændre gangen i operahistorien og sammen med Verdi blive en del af operaens guldalder. *Lohengrin* er den tredje og sidste af Wagners romantiske operaer: *Den flyvende hollænder*, *Tannhäuser* og *Lohengrin*. Efter *Lohengrin* åbnede Wagner dørene til sit musikdrama (tanker han allerede havde, da han komponerede *Lohengrin*), der slutter med kronen på hans værk, *Parsifal*. - Wagner selv var i eksil i Schweiz, da Franz Liszt uropførte *Lohengrin* i Weimar i 1850. Det var først ved en opførelse i Wien i 1861, at Wagner selv hørte sit værk for første gang. Med *Lohengrin* nåede den romantiske opera sit højdepunkt.

(*) Inspirationen til handlingen fik Wagner især fra verseposet *Lohengrin* (1280-90); stoffet indgår også kort i Wolfram von Eschenbachs roman *Parzival* (1200-10) og i andre værker fra 1200-tallet: *Historien handler om gralsridderen Lohengrin der fra borgen Monsalvat (et sted udenfor menneskenes rækkevidde, hvor gralsridderne vogter Den Hellige Gral i ophøjet ensomhed) stiger ned til Brabant (et historisk område i Benelux) for at redde den uskyldigt dømte hertuginde. Skal han ikke miste sin identitet som gralsridder, må hans herkomst forblive en hemmelighed.*

Men personlige forhold var også afgørende for Wagner. Som kunstner følte sig Wagner stærkt isoleret, og *Lohengrin*-figuren blev derfor efterhånden for ham en slags symbol på hans egen ensomme stilling. Ligesom *Lohengrin* længtes han efter fællesskab med menneskene, men disse forstår hverken *Lohengrin* eller ham. Wagner har selv ytret om symbolikken i dramaet: *"Jeg holder fast ved at Lohengrin efter min mening giver udtryk for vores tids dybeste tragiske situation, nemlig længsel efter at synke ned fra de største, intellektuelle højder, ned til den dybeste kærlighed, længsel efter at blive forstået igennem følelser og sanser, en længsel, som den moderne virkelighed ikke kan tilfredsstille."*

For Wagner var Elsa problemdramaets kernepunkt: *Lohengrin* må forbyde Elsa at udforske hans hemmelighed, fordi de tilhører hver deres verden, han gralsverden og hun menneskenes verden. *Men Elsa kunne med samme ret kræve at få lov at dele Lohengrins verden med ham, og derfor må hun spørge om hans herkomst.* Wagner: "Straffen at leve adskilt synes derfor være det uundgåelige, derfor at det er det mest retfærdige og logiske."

Om musikken: Lohengrin er den sidste af Wagners romantiske operaer, og her åbnes porten på klem til hans musik-dramaer. Der er træk i operaen der peger tilbage mod Hollænderen og frem mod det der skulle komme. Blandt andet i kraft af operaens strålende orkestrering er det et meget elsket værk. Wagner afskaffede 'ouverture' i tidligere forstand og brugte i stedet det han kaldte 'et forspil'. Både forspillet til første og tredje akt er af enestående skønhed. Selvom man ikke kender operaen, så kender de fleste dog 'Brudekoret'. Både Elsas Traum: 'Einsam in trüben Tagen' og Lohengrins 'In fernem Land' er elskede arier både af publikum og de største operastjerner.

1. akt.

Kong Heinrich der Vogler (Henrik Fuglefængereren, konge 919-936 og grundlægger af det første "Tyske Rige") er kommet til Brabant for at sikre hertugdømmets deltagelse i en planlagt krig mod Ungarn. Her mødes han af grev Telramund, der bringer anklager for kongen mod Elsa, hertuginde af Brabant. Han beskylder hende for at have myrdet sin yngre bror Gottfried for selv at vinde Brabants trone. Kongen afgør, at det skal prøves ved en kamp. En duel mellem Telramund og en ridder, der vil kæmpe på Elsas vegne, skal beslutte hendes uskyld eller skyld, men ingen vil stille op for Elsas sag. Så sker et mirakel. En fremmed, som Elsa havde set i en drøm, tager udfordringen op og overvinder Telramund. Den ukendte mand tilbyder Elsa sin hånd i ægteskab under forudsætning af, at hun aldrig spørger om hans navn eller herkomst. Elsa er således udelukkende ansvarlig for, om den nye hersker, fejret som Brabants beskytter, forbliver eller ej.

2. akt.

Det er Ortrud der har forvandlet Elsas bror Gottfried til en svane, og har presset sin mand Telramund til at komme med de falske beskyldninger mod Elsa. Efter kampen mod den fremmede ridder lægger de nye planer for hævn i kølvandet på nederlaget. Ortrud foregiver Elsa venskab og sympati, men sætter tvivl om den navnløse ridder i Elsas hjerte. Foran katedralen ved brylluppet næste dag kommer spørgsmålene frem. Ortrud og Telramund beskylder den fremmede helt for magi og bedrageri. Endnu en gang stiller Lohengrin Elsa spørgsmålet om tillid, som hun svarer med en entydig erklæring til sin mand.

3. akt.

Nu, alene med sin beskytter, kan Elsa ikke længere modstå det forbudte spørgsmål. I samme øjeblik hun stiller spørgsmålet om hans navn, bryder Telramund ind i brudekammeret med sine medkonspiratorer for at dræbe den fremmede helt, men han fældes af Lohengrin. Den fremmede ønsker nu at afsløre sin hemmelighed offentligt. For kongen og de samlede deputerede afslører Lohengrin sit navn og sin baggrund. Han er søn af Gralskongen Parsifal, og hans hjem er Gralsborgen Monsalvat, hvortil englens har bragt den hellige gral, som ridderne vogter. Ortrud glæder sig over at hans mission er mislykket, men hendes triumf varer ikke. Gennem bøn forvandler Lohengrin svanen til den unge hertug af Brabant, Gottfried, den legitime arving, der var blevet troet død. Mens han drager afsted, synker Elsa om, død af sorg.

I "En meddelelse til mine venner" hævder Wagner, at det er gennem Elsa, at han for første gang lærte at forstå kærligheden i al sine rene menneskelighed. Lohengrin besvarede måske nok Elsas bøn om hjælp, men han havde også sine egne behov. Wagner forklarede det sådan: *Lohengrin søgte kvinden, der ville stole på ham, og som ikke ville spørge om hvem han var eller hvor han kom fra, men ville elske ham, som han var, og fordi han var på den måde. Han søgte den kvinde som han ikke skulle forklare sig eller retfærdiggøre sig over for, men som ville elske ham betingelsesløst. Derfor måtte han skjule sin højere natur, for det var netop kun, når han ikke tillod afsløring eller åbenbaring af sin højtstående – eller rent ud sagt ophøjede – identitet, han kunne have sikkerhed for, at han ikke alene af den grund blev genstand for beundring og forundring eller endte som en uudgrundelig genstand for blind tilbedelse. Han længtes netop ikke efter beundring eller tilbedelse, men efter det eneste, der kunne forløse ham fra hans ensomhed og mætte hans længsel; efter kærligheden, efter at blive elsket, efter at blive forstået gennem kærligheden.*

Wagner: *Lohengrin er legemliggørelse af det ønske, som den længselsfulde drømmer om, lykke i et land hinsides havet, han ikke kan se.*

Om personerne

Christian Thielemann er tysk dirigent. Han har været chefdirigent for Staatskapelle Dresden. Thielemann er en regelmæssig dirigent ved Bayreuth og Salzburg Festivals. Har dirigeret på alverdens store operahuse. Thielemann har bla. haft indflydelse på udnævnelsen af Katharina Wagner og Eva Wagner-Pasquier som Wolfgang Wagners efterfølger i Bayreuth. I 2003 blev Thielemann tildelt Order of Merit i Forbundsrepublikken Tyskland (Bundesverdienstkreuz), og i oktober 2011 modtog han det honorære medlemskab af Royal Academy of Music i London. Christian Thielemann er en af de førende wagnerdirigenter i dag.

Christine Mielitz er tysk instruktør. I 1968-1972 studerede hun opera hos Götz Friedrich og Hans-Jochen Irmer på Academy of Music "Hanns Eisler" i Østberlin. I løbet af studiet gennemført Mielitz en praktikplads med Harry Kupfer på Staatsoper Dresden. Fra 1980'erne havde hendes første egen produktion, Nabucco, premiere. Fra 1982 var hun på Dresden Staatsopera som seniorinstruktør. Hun har været på Komische Oper og Meiningen Theater. 1989 blev hun ansat som instruktør ved Komische Oper. Fra 1998 til 2002 var hun direktør for Meiningen Theater. I Meiningen kunne hun med uropførelsen af Ringen i fire på hinanden følgende dage, som altid ønsket af Wagner, score en stor international succes. Fra 2002 til 2010 var Mielitz operainstruktør for Dortmund operahus. Siden da har hun arbejdet som gæsteinstruktør, især på Wiener Staatsoper og for Dresden Staatsoper.

Georg Zeppenfeld er tysk bas, der har udviklet et bredt repertoire af basroller fra forskellige tidsaldre og stilarter. Disse omfatter blandt andet de klassiske Mozart-, Wagner- og Verdiroller og mange andre. Det ville være nemmere at opremse de operascener, hvor Georg Zeppenfeldt ikke har sunget.

Piotr Beczala er polsk tenor og en meget eftertragtet tenor i vores tid. Han er gæst på verdens førende operahuse. Den polskfødte kunstner er anerkendt af publikum og kritikere, ikke kun for skønheden i sin stemme, men også for sit glødende engagement i hver rolle, han skildrer. Han var med i 2016 i den stjernespækkede række af sangere på Metropolitan for at fejre virksomhedens 50 års jubilæum i Lincoln Center. Det har vakt overskrifter at han synger i Maskeballet på Gran Teatre del Liceu i 2017. Opera News skrev: "Den slags stemme, du ønsker at hænge medaljer på." Der findes ingen stor operascene i verden, hvor Piotr ikke har sunget. Her er det hans debut som wagnersanger.

Anna Netrebko er russisk sopran. Anna Netrebko har siden marts 2006 haft østrigsk statsborgerskab og er bosat i Salzburg og Wien. Hun blev opdaget af dirigenten og operachefen Valerij Gergijev og debuterede i 1994 som Susanna i Mozarts Figaros bryllup på Mariinskij-teateret i Sankt Petersborg. I 1995 havde hun sin første optræden i USA på San Francisco Opera som Ludmila i Glinkas "Ruslan og Ludmila", og i 2002 debuterede hun på Metropolitan Opera som Natasja i Prokofjjevs "Krig og fred". Hun hører i dag blandt verdens førende sopranner. Hun har sunget på alle de førende operascener i verden, og derudover optrådt på festivals rundt omkring. I 2016 i en alder af 45 udvidede hun sit repertoire som wagnersanger i "Lohengrin".

Tomasz Konieczny er polsk basbaryton. Han er uddannet fra den fungerende afdeling af Den Danske Filmskole i Lodz.

Han har en baggrund som skuespiller og instruktør. Som operasanger debuterede Tomasz Konieczny i Mozarts Figaros bryllup på Grand Theatre i Poznan i december 1997. Deutsche Oper am Rhein i Düsseldorf engagerede ham i perioden 2006-2014. Han har i flere omgange sunget blandt andet i Bayreuth og i wagnerpartier som Alberich og Wotan. Han er meget efterspurgt og har vundet flere priser, samt medvirket i flere indspilninger.

Evelyn Herlitzius er tysk dramatisk sopran. Hun er kendt for at udføre store roller i værker af Richard Wagner og Richard Strauss, såsom Brünnhilde, Isolde og Elektra, på Semperoper, på Bayreuth Festival og førende europæiske operahuse. Hendes debut på operascenen var som Elisabeth i Wagners Tannhäuser på Landestheater Flensburg. Efter et år blev hun medlem af Hamburgische Staatsoper. Hendes debut på Bayreuth Festival var i 2002 som Brünnhilde i Wagners Ring, der gentoges i de følgende år. I 2006 og 2007 var hun Kundry i Parsifal, i 2010 Ortrud i Lohengrin. I 2015 trådte hun ind for at synge Isolde i åbningen af Bayreuth Festival, iscenesat af Katharina Wagner og dirigeret af Christian Thielemann. Hun er gæst på de store operahuse.

Derek Welton er australsk basbaryton, Derek Welton har fået sin bachelorgrad med hovedfag i tysk og Lingvistik fra University of Melbourne, Australien; og hans Master of Music (Vocal Studies) og Master of Music Performance. Han er vinder af flere priser. Han er en dygtig og alsidig koncertkunstner, der har optrådt på scener i hele Europa, USA, Asien og Australien. Derek Welton har været medlem af ensemblet på Deutsche Oper Berlin siden sæsonen 2015-2016. Hans roller der for sæsonen 2016-2017 vil blandt andet omfatte Wotan i Rhinguldet.

WPL.